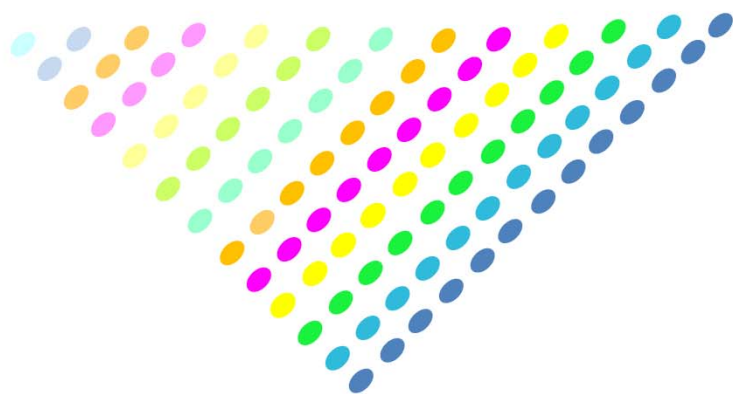

**P
R
O
G
R
A
M
A
S**

2º Curso

2022-2023

ÍNDICE

1º Cuadrimestre

Páx

- **Estrutura e Cambio Social** (Formación Básica)..... 4
- **Psicoloxía do Desenvolvemento no Ciclo..** (Formación Básica)... 7
- **Teorías e Modelos de Intervención en TS** (Obrigatoria).....10
- **Servizos Sociais Comunitarios** (Obrigatoria).....14
- **Traballo Social con Grupos** (Obrigatoria).....18

2º Cuadrimestre

Páx

- **Dereito e Administración Pública** (Formación Básica).....23
- **Traballo Social con Comunidades** (Obrigatoria).....27
- **Investigación e Diagnose en Traballo Social** (Obrigatoria)..... 32
- **Habilidades Sociais e de Comunicación en TS** (Obrigatoria). 35
- **Traballo Social e Saúde** (Obrigatoria).....39

1º Cuadrimestre

G3171201 - Estrutura e Cambio Social (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesor: Xoán Carlos Bascuas Jardón

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender de forma crítica os principais aspectos dos desequilibrios e desigualdades sociais e de poder e dos mecanismos de discriminación e opresión (en especial os derivados das relacións económicas e de traballo, de xénero, étnicas e culturais).
- Coñecer e comprender de forma crítica os principais aspectos do conflito social, os mecanismos de poder e autoridade, de dominación, explotación e alienación, e as perspectivas das diversas Ciencias Sociais sobre esos procesos e mecanismos.
- Ser capaz de avaliarr o xeito no que estes desequilibrios e desigualdades sociais (por exemplo, asociados con la pobreza, el desempleo, a mala saúde, a discapacidade, a carencia de educación e outras fontes de desvantaxe) impactan nas relacións humanas e xeneran situacións de necesidade diferencial, malestar, precariedade, vulnerabilidade, segregación, marxinação e exclusión e afectan á demanda de TS.
- Ser capaz de analizar e avaliarr o impacto da desigualdade e a discriminación no traballo con persoas en contextos determinados e en situacións problemáticas.

Contidos

- O concepto de estrutura social. Cambio estrutural e procesos sociais.
- Demografía e poboación. Conceptos e procesos demográficos básicos. Fontes para o estudio da poboación. Estrutura demográfica das poboacións española e galega.
- Estratificación social e desigualdade: dimensións e conceptos. desigualdade, pobreza e exclusión nas sociedades avanzadas. O estudio da pobreza e da desigualdade en España e Galicia.
- Mercado de Traballo. Conceptos básicos. Evolución e características do Mercado de Traballo en España e Galicia
- A inmigración. Conceptos básicos. Evolución en España e Galicia.

Bibliografía básica e complementaria

- Beltrán, M. (2004). *La estructura social*. Ariel.
- Durán, M^a. A., Gutiérrez, R. e Iglesias de Usell, J. (2001). *Estructura y cambio social. Homenaje a Salustiano del Campo*. Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Fernández Avión, S. (1999). *La pobreza en España*. Xunta de Galicia.
- González Rodríguez, J., J. (2008). *Tres décadas de cambio social en España*. Alianza Editorial.
- Lucas, A. (2006). *Estructura social. La realidad de las sociedades*. Pearson.
- Martínez García, J. S. (2013). *Estructura social y desigual en España*. Catarata.
- Muñoz, s., García, J.L. e Seara, L. (Dir.). (2002). *Las estructuras del bienestar*. Civitas.
- Piñeira, M^a. J. e Santos, X. M. (Coords.). (2011). *Xeografía de Galicia*. Xerais.
- Renes, V. (Coord.). (2008). *VI Informe sobre exclusión y desarrollo social en España (Informe FOESSA)*. Cáritas Española Editores.

- Sztompka, P. (1995). *Sociología del cambio social*. Alianza.
- Tezanos, J.F. (Ed.).(2001). *Tendencias en desigualdad y exclusión social*. Sistema.
- Touraine, A. (2005). *Un nuevo paradigma para comprender el mundo de hoy*. Paidós.
- Vallin, J. (1995). *La demografía*. Alianza.
- Vallin, J. (2006). *La población mundial*. Alianza.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que abranguen unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias específicas:

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e sínteses
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza da aprendizaxe

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titorías en grupo reducido e o traballo persoal.

As sesións de aula nas aulas expositivas teñen como finalidade a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado o aprendizaxe autónomo.

A docencia interactiva, de 18 horas distribuídas no cuadrimestre, pretende que o alumnado, individualmente ou en grupo, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

No último período do cuadrimestre realizaranse sesións de titorías en grupos reducidos nos que se desenvolverán actividades orientadas á realización do exame final.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

Haberá un exame final tipo test, correspondente ás convocatorias oficiais (tanto para a primeira como para a segunda oportunidade), que é necesario superar para aprobar a materia.

O exame final liberará o 65% da nota final.

O 35% restante da nota final se corresponderá coa avaliación continua.

Na Guía da Materia, que se entrega ao comezo das aulas, especificase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás aulas nas que se realizan tarefas puntuábeis, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados polo profesor. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto co profesor para o encargo da tarefa compensatoria, no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada o acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles, para solicitar ao profesor a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua pódese conservar para cursos posteriores, non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/A alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido ao profesor da materia (bascuas@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se pode xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia ás aulas nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás aulas y que teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios ou traballos que deberá entregar por escrito, despois de acordalo co profesor nunha titoría.

O alumnado que teña concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto co profesor, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior a 5 días dende a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposición: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Ter cursada a asignatura Socioloxía Xeral, para alén do contacto periódico co profesor e a participación nas aulas interactivas.

G3171202 - Psicología do Desenvolvemento no Ciclo Vital (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesora: Mª Almudena Gómez Pulido

Obxectivos da materia

- Coñecer as distintas perspectivas teóricas nas que se basea o estudo do desenvolvemento ao longo do ciclo vital.
- Coñecer as distintas etapas que conforman o ciclo vital e os procesos de desenvolvemento ao longo do mesmo.
- Ser capaz de identificar e comprender os distintos desaxustes e conflitos que xorden nas distintas etapas do ciclo vital.
- Comprender a importancia e influencia do entorno social e cultural nos procesos de desenvolvemento.
- Adquirir hábitos de estudo, de análise crítica e de discusión que promovan a construción activa do coñecemento por parte do alumnado.

Contidos

- Aproximación teórica e metodolóxica á Psicología do Desenvolvemento Humano.
- Desenvolvemento pre, peri e postnatal.
- A infancia.
- A adolescencia.
- O desenvolvemento na idade adulta.
- A vellez.
- A morte

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

- Contreras, F. e Herranza, P. (2016). *Lecturas de psicología del desarrollo para trabajadores sociales*. Sanz y Torres. Gutiérrez, F. e Vila, J. (2021). *Psicología del desarrollo II*. UNED.
- Lizaso, I. (2017). *Desarrollo biológico y cognitivo en el ciclo vital*. Pirámide.
- Pérez Pérez, N. (2012). *Psicología del desarrollo humano: del nacimiento a la vejez*. ECU. Santrock, J. (2006). *Psicología del desarrollo: el ciclo vital*. McGraw Hill
- Urbano, C. A. (2014). *Psicología del desarrollo: enfoques y perspectivas del curso vital*. Editorial Brujas.
- Yuni, J. A. e Urbano, C. A. (2016). *Psicología del desarrollo: enfoques y perspectivas del curso vital* (2a. ed.). Editorial Brujas.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- Berger, K. S. (2004). *Psicología del desarrollo*. Editorial Médica Panamericana.
- Berger, K. (2009). *Psicología del desarrollo: adultez y vejez*. Editorial Médica Panamericana.
- Berger, K. (2016). *Psicología del desarrollo: Infancia y adolescencia*. Editorial Médica Panamericana.
- Bermúdez, M. P. e Bermúdez, A. M. (Eds.). (2004). *Manual de psicología infantil. Aspectos evolutivos e intervención psicopedagógica*. Biblioteca Nueva. Bucay, J. (2002). *El camino de las lágrimas*. Debolsillo.
- Cid, L. (2011). *Explícame qué ha pasado: Guía para ayudar a los adultos a hablar de la muerte y el duelo con los niños*. Fundación Mario Losantos del Campo.

- Delgado, B. (Coord.). (2008). *Psicología del desarrollo: Desde la infancia a la Vejez* (Vol 2). McGraw-Hill. Delval, J. (2008). *El desarrollo humano*. Siglo XXI.
- Dosil, A. (Coord.). (2012). *Desarrollo cognitivo, afectivo, lingüístico y social*. Centro de Estudios Financieros. Faas, A. E. (2018). *Psicología del desarrollo de la niñez*. Editorial Brujas
- Giménez-Dasí, M. e Mariscal, S. (2008). *Psicología del Desarrollo: Desde el nacimiento a la primera infancia* (Vol 1). McGraw-Hill. Gutiérrez, F. e Vila, J. (2011). *Psicología del desarrollo II*. UNED.
- Papalia, D. E., Olds, S. e Feldman, R. (2009). *Psicología del desarrollo*. McGraw Hill. Papalia, D. E., Olds, S. e Feldman, R. (2010). *Desarrollo humano*. McGraw Hill.
- Pérez, N., Navarro, I. e Cantero, M.P. (2011). *Psicología del desarrollo humano: del nacimiento a la vejez*. Club Universitario. Rice, F. P. (2000). *Adolescencia: Desarrollo, relaciones y cultura*. Prentice Hall.
- Rodrigo, M. J. e Palacios, J. (Coords.). (2000). *Familia y desarrollo humano*. Alianza Editorial. Sierra, P. e Brioso, A. (2006). *Psicología del desarrollo*. Sanz y Torres, SL.
- Triadó, C. e Villar, F. (Coords.). (2006). *Psicología de la vejez*. Alianza Editorial.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social, indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias específicas:

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como as teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A proposta metodolóxica pretende conxugar o formato maxistral das clases expositivas coas metodoloxías activas e participativas das clases interactivas, e co traballo autónomo e o autoaprendizaxe por parte do alumnado.

Preténdese que o alumnado participe activamente na construción do coñecemento a través do manexo da bibliografía, e da resolución de casos ós que deberá aplicar destrezas de observación, análise e interpretación da información.

Como aula virtual, para el desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten seu espazo propio, ó que o alumnado accede coa chave.

O seguimento realizarase a través da programación das entregas e listas de participación

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realizarase un exame final que suporá o 75% da nota e mediante a avaliación continua, sendo esta o 25% restante. Será obrigatorio acadar unha puntuación mínima de 4 sobre 10 no exame para sumar a porcentaxe obtida na avaliación continua.

A avaliación continua realizarase a través da participación e a realización de traballos:

- desenvolvemento de traballos individuais/colaborativos realizados nas clases interactivas, fomentado a participación e o pensamento crítico (40%)
- presentación grupal dun tema presentado na titoría de grupos reducidos (40%)
- participación activa na realización de exercicios de comprensión de texto e/ou de análise de vídeos e/ou casos a través doutros medios (20%). A puntuación máxima alcanzada na avaliación continua poderá ser de 2,5 puntos do total da cualificación da materia (100%).

Na Guía de la Materia que entregarase ó inicio das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que realízanse tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas da asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez confirmada a xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que se proceda a realización dunha actividade puntuable. Ó efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades da avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores, non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminadas e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través de un correo electrónico dirixido á profesora da materia.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ó Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir as clases e teña concedida a dispensa de asistencia, deberá realizar as tarefas por dispensa de asistencia que serán comunicadas ó alumnado en persoa, e por correo electrónico unha vez se poñan en contacto coa profesora da materia (nun prazo non superior os 5 días hábiles dende a data de publicación do acta na que se recoñece dita concesión).

PLAXIO e USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

"Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou provas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Estudo autónomo individual ou en grupo:

50 horas Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 15 horas

Elaboración de traballos, visualización de

material: 15 horas Outras tarefas: 4 horas

TOTAL: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

Dado o carácter básico da materia e a súa ubicación no plano de estudos, non se indican requisitos previos para a superación da mesma. Non obstante, é recomendable ter cursada a materia Fundamentos de Psicoloxía e que o alumnado estableza relacións cos contidos propios de ambas materias.

É importante que o alumnado se implique activamente dende o comezo na dinámica e funcionamento da materia para poder superala con éxito.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

G3171221 - Teorías e Modelos de Intervención en Trabajo Social (O Trabajo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Trabajo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Trabajo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesora: Ana Isabel Souto Gómez

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender criticamente as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas en Trabajo Social.
- Ser capaz de analizar a natureza das relacións entre profesionais e usuarios, e as potencialidades e dificultades que as marcan, tendo en conta os aspectos relativos ao xénero e á diversidade cultural.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para diferentes ámbitos de atención.
- Coñecer os modos de implicar aos usuarios dos servizos de Trabajo Social para incrementar os seus recursos, a súa capacidade e o seu poder para influir nos factores que afectan ás súas vidas.

Contidos

- Tema 1. Introducción aos modelos de intervención en Trabajo Social.
- Tema 2. Os modelos psicodinámicos (psicosocial, funcional e solución de problemas).
- Tema 3. O modelo de modificación da conduta
- Tema 4. O modelo cognitivista.
- Tema 5. Modelo de intervención en crise.
- Tema 6. Modelo centrado na tarefa.
- Tema 7. Modelo humanista-existencial.
- Tema 8. Modelos crítico-radical.
- Tema 9. Modelo de xestión de casos.
- Tema 10. Modelo de redes.
- Tema 11. Modelo sistémico.
- Tema 12. Modelo de atención centrada na persoa.

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA:

Viscarret, J. J. (2007). *Modelos y métodos de intervención en Trabajo Social*. Alianza Editorial.
Ademais será tida en conta como bibliografía básica a correspondente con artigos e novas de actualidade que serán colgadas na web da materia en cada tema

COMPLEMENTARIA:

Arricivita, A. L. (2013). *Manual para trabajadores sociales y otros profesionales de la ayuda*. Psicosocial y emergencias. Escartín, M. J. (1992). *Manual de Trabajo Social: Modelos de práctica profesional*. Aguacalera.
Fernández, J. M. (1999). *Manual práctico de apoyo psicológico en situaciones de emergencia*. Grupo editorial universitario. Fernández García, T. (Coord.). (2009). *Fundamentos del Trabajo Social*. Alianza Editorial.
Fernández García, T. e Ponce de León, L. (2012). *Trabajo Social individualizado: Metodología de intervención*. Ediciones Académicas. Fernández-Riquelme, S. (2015). *Teoría de la intervención social: Fundamentos y modelos para el Trabajo Social*. Diego Marín.
Howe, D. (1999). *Dando sentido a la práctica*. Maristán.

- Lascorz, A. (1995). Modelos de intervención en Trabajo Social. *Área Social*, 1, 125-135.
- Navarro, C. J. (Coord.). (2004). *Intervención metodológica en Trabajo Social: Estrategias de intervención y contexto en Trabajo social*. Libros Certeza.
- Payne, M. (1995). *Teorías contemporáneas de Trabajo Social: Una introducción crítica*. Paidós.
- Pra, M. (2000). *Modelos teóricos del Trabajo Social*. Lumen-Humanitas.
- Ranquet, du M. (1996). *Los modelos en Trabajo Social: Intervención con personas y familias*. Siglo XXI.
- Robles, J. I. e Medina, J.L. (2002). *Intervención psicológica en catástrofes*. Síntesis.
- Turner, F. J. (2011). *Social work treatment: Inerlocking theoretical approaches*. Oxford University Press

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

a) Competencias xerais:

1. Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento en este campo.
2. Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
3. Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe nel ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

b) Competencias específicas:

1. Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias.
2. Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.
3. Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais.
4. Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

c) Competencias transversais:

1. Capacidade de análise y síntese.
2. Capacidade de comunicación oral e escrita.
3. Capacidade de razoamento crítico
4. Capacidade de aprendizaxe autónomo.
5. Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combinará a docencia expositiva, interactiva e titoría en grupo reducido co traballo do alumnado persoal, promovendo a aprendizaxe autónoma e significativa.

Preténdese que o alumnado participe activamente na construción do coñecemento a través do manexo da bibliografía e da resolución de casos aos que deberá aplicar destrezas de observación, análise e interpretación da información.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con clave.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realizarase tendo en conta os exames e a avaliación continua, desagregándose da seguinte forma:

1. A avaliación mediante exames e/ou probas escritas terá unha puntuación máxima de: 60%
2. Unha puntuación máxima de avaliación continua de: 40%

A proba final é complementaria á avaliación continua nas dúas oportunidades.

No caso que se realice un exame parcial ou varios exames parciais poderán presentarse tamén as persoas en modalidade de dispensa de asistencia. A cualificación final dos citados exames será a media das notas

parciais obtidas, sempre que a cualificación mínima en cada un deles sexa Apta.

Será necesario que o alumnado obteña nos exames e/ou nas probas escritas unha cualificación mínima de Apto/a para poder sumar a puntuación da avaliación continua.

Poderanse producir cambios no sistema de avaliación da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora da aprendizaxe.

Referente ao sistema de control de asistencia será o establecido polo centro. O prazo e as causas polas que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno dá USC do 25 de marzo de 2010).

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e téñanse xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora ou polo profesor.

Unha vez téñase confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o alumno ou a alumna ten que poñerse en contacto coa profesora ou o profesor para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Para o efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles máximo para contactar coa profesora ou profesor.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores, non sendo aplicable no caso de que algunhas destas actividades sexan eliminadas e/ou incorporada algunha nova; neste caso deberase realizar para poder obter puntuación correspondente.

Por outra banda, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O alumnado que non supere a materia e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora ou ao profesor da materia (asouto@euts.es).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases, e teña concedida dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización das tarefas, prácticos ou traballos establecidos polo/a docente da materia, nun prazo de 5 días hábiles, desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión a través do correo electrónico (asouto@euts.es) (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia da Escola Universitaria de Traballo Social).

Na Guía académica que se entrega ao comezo das clases, especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticos e traballos individuais e/ou grupais da avaliación continua.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para vos casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación ou recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dous estudantes e de revisión de cualificacións”

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposicións. 4 horas

Total: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos, prácticos, e para situar ao alumnado en contextos profesionais. Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundar nas parcelas de maior interese.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia e revisar periodicamente a páxina web da materia onde se subirá contido.

Do mesmo xeito, recoméndase ter cursadas as materias de: Fundamentos de Traballo Social, Historia de Traballo Social e Ética e Traballo Social

G3171223 - Servizos Sociais Comunitarios (O Contexto Institucional do Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesora: Mª Jesús Castro Neo

Programa

Obxectivos da materia

-Coñecer e comprender a estrutura e organización dos Servizos Sociais comunitarios a nivel autonómico e local.

-Ser capaz de detectar os mecanismos de exclusión e discriminación no acceso á protección social e plantexar fórmulas para corríxilos no ámbito dos Servizos Sociais comunitarios.

-Coñecer e comprender o desempeño profesional dos/as traballadores/as sociais nos Servizos Sociais comunitarios.

Contidos

I.- O Sistema de Servizos Sociais no marco do Estado de

Benestar II.-Desenvolvemento dos Servizos Sociais en España

III.-Marco xurídico administrativo do Sistema de Servizos Sociais. Referencia ao marco normativo dos Servizos Sociais en Galicia.

IV.- O primeiro nivel de actuación do Sistema de servizos sociais.

V.- Os servizos sociais comunitarios en Galicia.

VI.- Programas e servizos sociais comunitarios en Galicia.

VI.-O Traballo Social nos Servizos Sociais comunitarios.

Bibliografía básica e complementaria

Alemán, C. e García Serrano, M. (1999). *Fundamentos de Bienestar Social*. Tirant lo Blanch. Alonso Seco, JM.e

Alemán, C. (2020). *El sistema de servicios sociales*. Tirant lo Blanch.

Alonso Seco, J. M. e Gonzalo González, B. (2000). *La asistencia social y los servicios sociales en*

España. Boletín Oficial del Estado. Anaut, S. (Coord.). (2019). *El Sistema de Servicios Sociales en España*. Aranzadi.

Casado, D. (1994). *Introducción a los servicios sociales*. Popular S.A.

Casado, D. e Desdentado, A. (1979). *Descentralizar los Servicios Sociales*. Marsiega.

Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales. (1986). *De la Beneficencia al Bienestar Social, cuatro Siglos de Acción Social*. Siglo XXI, Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales.

Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales. (1987). *Servicio Social de Ayuda a Domicilio*. Ed. Siglo XXI, Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales.

Consejo General del Trabajo Social. (2015). Reforma de la Administración Local. *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 106.

De la Red, N. (1996). *La intervención integral en municipios menores de 20.000 habitantes*. Junta de Castilla y León, Mº de Trabajo y Asuntos Sociales, Universidad de Valladolid.

Del Valle Gutiérrez, A. (1986). *El modelo de Servicios Sociales en el Estatuto de las Autonomías. Repercusión del modelo de Servicios Sociales en la formación de los Trabajadores Sociales*. Siglo XXI de España Editores, Fundación IESA.

Fernández García, T. e Ares Parra, A. (2002). *Servicios Sociales: Dirección, gestión y planificación*. Alianza.

Garcés, J. (1996). *Sistema Político y administrativo de los Servicios Sociales*. Tirant lo Blanch.

Garcés, J. e Alemán, M. C. (1996). *Administración social: servicios de Bienestar Social*. Siglo XXI de España .

García, G. (1998). *Los centros de Servicios Sociales*. Siglo XXI y Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales

Garrido Juncal, A. (2020). *Los servicios sociales en el S.XXI*. Tomson Reuters Aranzadi

López, M. (1997). *Sistema de Registro en Servicios Sociales Comunitarios*. Universidad de Málaga. Muñiz de las Cuevas, R. (1996). *O Pobo oculto: pobreza e acción social en Galicia*. A Nosa Terra.

Santos, J. (2012). *El Cuarto Pilar. Un nuevo relato para los servicios sociales*. Consejo General del Trabajo Social. Paraninfo.

Competencias

Na Memoria do Título de Grao en Traballo Social sinálase que esta materia contribúe a conseguir as seguintes competencias, para acadar os obxectivos propostos para a titulación:

Competencias xenéricas:

- . -Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- . -Ter desenvolvido as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- . -Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.
- . -Adquirir facultades para contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade.
- . -Adquirir habilidades para participar na xestión e dirección de entidades de benestar social.
- . -Coñecer e aplicar as boas prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que as implementan.

Competencias transversais:

- . -Capacidade de análise e síntese.
- . -Capacidade de comunicación oral e escrita.
- . -Capacidade de razoamento crítico.
- . -Capacidade de aprendizaxe autónoma.

.-Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combinará a docencia expositiva, interactiva e titoría en grupo reducido co traballo do alumnado fóra da aula, promovendo a aprendizaxe autónoma e significativa. Preténdese que o alumnado participe activamente na construción do coñecemento a través do manexo da bibliografía e da resolución de tarefas nas que deberá aplicar destrezas de observación, análise e interpretación da información.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia empregárase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

A docencia expositiva e interactiva así como a titoría en grupo reducido é presencial. O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

A través das Titorías se orienta e asesora sobre as actividades e tarefas propostas ao alumnado. Así mesmo resolveranse dúbidas que se lle poidan presentar ao no seu proceso de aprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A valoración da aprendizaxe enténdese como un proceso a través do que se comproba o nivel do logro en relación aos obxectivos sinalados. Toda valoración a realizar responde a unha parte do contido do programa das materia.

A avaliación da materia farase mediante unha avaliación continua e a realización dun exame final.

O exame final oficial terá un valor do 70% sobre a cualificación global, e será necesario alcanzar unha puntuación mínima de 4 para poder sumar a puntuación obtida na avaliación continua. A avaliación continua terá un valor do 30%, e realízase sobre actividades do alumnado elaboradas a nivel individual ou grupal nas sesións interactivas, ponderada como segue:

Exercicios individuais 10%

Exercicios grupais 15%

Exposición traballos 5%.

Na Guía da Materia que se aporta ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente á avaliación continua.

As actividades realizadas na aula non son recuperables fora das sesións docentes establecidas, agás que a non asistencia estea xustificada dentro dos supostos legais establecidos no centro.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar no curso posterior, máis se algunhas destas actividades fose eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Enviarase correo electrónico a mariajesus.castro@usc.es solicitando que se conserve a avaliación continua do curso anterior.

A USC é unha universidade presencial, e o alumnado ten deber de asistir regularmente ás actividades lectivas programadas.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo Centro. O prazo e as causas polas que se pode xustificar a non asistencia a clase son as establecidas na Regulación que para tal efecto aprobou a USC e as normas propias do Centro.

No caso de non asistir ás clases presenciais nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación de faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora, nos cinco días hábiles seguintes á publicación da Resolución de faltas, para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable.

Na situacións previstas que imposibilitan manter a dinámica da avaliación continua presencial o alumnado poderá solicitar a dispensa de asistencia, polo procedemento establecido polo Centro e nos prazos fixados. Nestas situacións realizaranse as actividades que oportunamente se fixen co correspondente sistema de avaliación.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS :Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na

Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

O tempo de estudo e traballo persoal do alumnado estímase en 99 horas distribuídas como segue:

.-Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

.-Exercicios: 15 horas

.-Lectura de textos: 10 horas

- . -Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas
- . -Preparación de exposicións orais: 4 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración do coñecemento teórico e práctico, e para posicionar ao alumno/a no contexto profesional dentro dos servizos sociais comunitarios.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto coa profesora encargada da docencia para aclarar e orientar sobre bibliografía necesaria para afondar en aspectos de maior interese para o alumnado.

Observacións

A materia pertence á Materia "Servizos Sociais" dentro do Módulo "O contexto institucional do traballo social".
Recoméndase ter cursadas as materias "Historia dos Sistemas de Benestar Social" e "Fundamentos de Política Social"

G3171227 - Traballo Social con Grupos (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesora: Mª Purificación García Álvarez

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con grupos para promover cambios e desenvolver as súas capacidades e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer os xeitos de intervir con grupos e organizacións para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, e para promover a participación dos usuarios nos procesos e servizos de Traballo Social.
- Coñecer os xeitos de implicar os usuarios dos servizos de Traballo Social para incrementar os seus recursos, a súa capacidade e o seu poder para influír nos factores que afectan ás súas vidas.
- Ser capaz de consultar e cooperar con outros, incluídos os usuarios de servizos, comunicando a través de diferenzas tales como os límites institucionais e profesionais e as diferenzas de identidade ou linguaxe.
- Ser capaz de crear, organizar e apoiar grupos para fins de Traballo Social.
- Ser capaz de defender os grupos e organizacións e actuar no seu nome se a situación requireo.
- Ser capaz de identificar os comportamentos de risco.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

Contidos

- I.- Traballo Social de grupo: orixen, evolución e obxetivos.
- II.-Conceptualización, tipoloxía e características dos grupos.
- III.-Comunicación, liderazgo e roles no grupo.
- IV.-Estruturas grupales
- V.- Tipos de Grupos.
- VI.- Función do Traballador Social no Grupo
- VII.- Proceso grupal as etapas do desenvolvemento.
- VIII.-A dinámica do grupos e procesos de cambio.
- IX.-Metodoloxía da intervención no Traballo Social con grupos.
- X.-Novas perspectivas e novos contextos en Traballo Social con grupos.

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica:

- Alcaráz, R., García, G., Pallarés, A., Servián J.M. e Vila. N. (2010). Comunicación y trabajo social. *Servicios Sociales e Política Social*, 92, 89-97
- Alonso, C. (2014). Una experiencia de Trabajo Social de grupo con pacientes con enfermedad mental grave y crónica. Una alternativa de recuperación psicosocial. *Cuadernos de Trabajo Social*, 27/1, 223-231.
- Arija, B. (2012). Acompañamiento con grupos en Trabajo Social. Un modelo interfocal para la comprensión y sistematización de la praxis. *Cuadernos de Trabajo Social*, 25, 427-438.

- Berasategui, A. (2007). *Técnicas grupales: dinámicas en pequeños y grandes grupos*. Humanitas.
- Brezmes, M. (2001). *La intervención en Trabajo Social*. Hesperides.
- Fernández García, T. e Ponce de León, L. (Dir). (2016). *Elaboración, gestión y evaluación de proyectos sociales*. Pirámide.
- Fresno, M., López, A., Segado, S. e Sánchez-Cabezudo, S. (2017). *Modelo de Trabajo social con grupos. Nuevas perspectivas y nuevos contextos*. Universitas.
- Gil, F. (1999). *Introducción a la Psicología de los grupos*. Pirámide.
- Ituarte, A. (2017). *Prácticas del Trabajo Social Clínico*. Nau LLibres.
- Kisnerman, N. (1985). *Servicio Social de Grupo*. Humanitas.
- López, A. (2018). *Teoría del Trabajo Social con Grupos*. Editorial Universitas.
- López, P. (1998). *Un método para la investigación-acción participativa*. Popular.
- Mambriani, S. (1993). *La comunicación en las relaciones de ayuda*. Humanitas.
- Olaz, A.J. (2016). *Como trabajar en equipo a través de competencias*. Narcea.
- Trevithick, P. (2005). The knowledge base groupwork and its importance within Social Work. *Groupwork*, 15 (2), 80-107.
- Tschorne, P. (1993). *Dinámica de Grupos en Trabajo Social. Atención Primaria y Salud Comunitaria*. Amará Ediciones.
- Zastrow, H. (2008). *Trabajo Social con Grupos*. Paraninfo.
- Zamanillo, T. (2008). *Trabajo social con grupos y pedagogía ciudadana*. Síntesis.

Bibliografía complementaria:

- Robertis, C. (1994). *Intervención colectiva en Trabajo Social. Trabajo con grupos y comunidades*. Ateneo.
- Francia, A. e Mata, J. (2001). *Dinámica y técnicas de grupos (8ª ed)*. Editorial CCS.
- Hostie, R. (1986). *Técnicas de dinámica de grupo*. ICCE.

Competencias

Competencias Xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias Específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.
- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas.
- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando a subministración de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas ao obxecto de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes.

- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio a que poidan acceder e desenvolver.
- Adquirir facultades para promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal.
- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.
- Ter capacidade para apoiar ás persoas para que sexan capaces de manifestar as necesidades, puntos de vista e circunstancias.
- Desenvolver habilidades para defender ás persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o require.
- Saber preparar e participar nas reunións de toma de decisións ao obxecto de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades.
- Ter capacidade para actuar na resolución das situacións de risco coas persoas así como para as propias e as dos colegas de profesión.
- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza do mesmo.
- Ter capacidade para administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización.
- Desenvolver aptitudes para traballar de maneira eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais col propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtiva os posibles desacordos existentes

Competencias transversais

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de resolución de problemas
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersoais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de liderazgo
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A docencia expositiva ten asignadas sesións, distribuídas ao longo do cuadrimestre. A súa finalidade é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva ten sesións de dúas horas, distribuídas no cuadrimestre, pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/o alumno/a, que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave. A docencia tanto expositiva como a interactiva impartirase de xeito presencial.

O seguimento realizarase a través da lista de participación nas prácticas, tarefas e traballos individuais e/ou en grupo, establecidos na Guía da materia. As titorías en grupos reducidos, realizaranse presencialmente

Sistema de avaliación da aprendizaxe

O prazo e as causas polas que se poden xustificar ás faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

Todo o alumnado que teña ausencias xustificadas, terá que poñerse en contacto coa profesora a través do correo (purinaga@euts.es) para establecer a tarefa compensatoria, no caso de que unha actividade de puntuación sexa axeitada (cun prazo máximo para recoller o material e devolver a actividades de 5 días hábiles dende a data de xustificación do acta).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas e teña concedida a dispensa de asistencia, terá un prazo de 5 días dende a data de publicación da acta para contactar coa docente mediante o correo electrónico (purinaga@euts.es) y poderán compensar a falta de asistencia coa realización das tarefas, prácticos ou traballos por escrito, establecidos pola docente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua pode manterse para cursos posteriores (variando a puntuación en caso de cambios no número ou tipo de tarefa, práctico e traballo). O alumnado que non supere a materia e queira manter a puntuación obtida, deberán comunicarllo á docente da materia nos primeiros 15 días ao comezo do cuadrimestre, por correo electrónico (purinaga@euts.es).

Poderanse dar cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumno, na avaliación continua, no momento en que se chegue a acordos entre a profesora e o alumnado.

Plaxio e uso indebido de las tecnoloxías

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua combinada con proba final, que é complementaria nas dúas oportunidades.

A proba final terá un peso do 70% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 30%, que será de 1,5 puntos para traballos individuais e de 1,5 para traballos grupais.

É necesario acadar unha puntuación mínima de 4 (dun total de 7) na proba final para poder engadir a puntuación da avaliación continua. A materia aprobarase cando se chegue a un 5.

Na Guía académica especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticas e traballos da avaliación continua, que a profesora entregará ao comezo das clases.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do alumno/a:

Estudo autónomo individual ou en grupo.....50 horas

Exercicios.....15 horas

Lectura de textos..... 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material .....20 horas

Outras tarefas propostas como, estudo de diferentes tipos de grupos, sondaxe dos grupos a que se pertence e comentario de noticias..... 4 h.

TOTAL..... 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

- A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

- A participación nas clases interactivas é fundamentais para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

- Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundizar nas parcelas de maior interese para o/o alumno/a, a través do correo electrónico (purinaga@euts.es).

Ter cursadas as materias do Fundamentos do Traballo social; Historia do Traballo Social e Ética e Traballo Social

2º Cuadrimestre

G3171203 - Dereito y Administración Pública (Ferramentas Legais e Organizativas para o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesor: Manuel Luís Barreiro Carballal

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender os fundamentos dos dereitos sociais e os elementos básicos do sistema da Seguridade Social, a súa estrutura e a súa acción protectora.
- Coñecer e comprender as bases do funcionamento das administracións públicas, en especial na súa relación de servizo cos cidadáns.
- Coñecer o marco legal e os procedementos do exercicio dos dereitos e o cumprimento das obrigas dos cidadáns/ás en relación coa administración pública.
- Ser capaz de integrar no Traballo Social as esixencias que impoñen os marcos legais e as normas de prestación de servizos (incluída a natureza da autoridade, a aplicación práctica da lei, a responsabilidade legal e as tensións entre normas legais, políticas e prácticas).
- Ser capaz de aplicar a normativa da protección de datos de carácter persoal na intervención no Traballo Social.

Contidos

1ª PARTE. FONTES DO DEREITO PÚBLICO.

1. A Constitución.

- a) O concepto de Constitución.
- b) Principios fundamentais: A Soberanía Nacional. A división de poderes. A representación política. A participación política.
- c) Organización institucional e territorial. A Coroa. As Cortes Xerais. O goberno e a administración. O Poder Xudicial. As Comunidades Autónomas.
- d) Dereitos e liberdades: O Tribunal Constitucional. O Defensor do Pobo. A dignidade da persoa. Dereitos e liberdades recoñecidos na Constitución.

2. O Dereito comunitario.

- a) As Comunidades Europeas. Órganos políticos e administrativos.
- b) Fontes do Dereito Comunitario.

3. O sistema universal de protección dos dereitos humanos.

- a) A Organización de Nacións Unidas.
- b) Documentos internacionais ratificados polo estado español

2ª PARTE. DEREITO ADMINISTRATIVO.

4. As bases do Dereito Administrativo.

- a) Delimitación conceptual e configuración constitucional.
- b) O Ordenamento administrativo: as fontes do Dereito Administrativo.

c) Os suxeitos do Dereito Administrativo: a Administración Pública. Administración do Estado, Comunidades Autónomas, Administración Local e Administración Institucional. Organización Administrativa.

5. O procedemento Administrativo. A Lei 39/2015: A administración electrónica.

6. As prestacións non contributivas

- a) Renda de inclusión social de Galicia
- b) Axudas de inclusión social (AIS)
- c) Pensións non contributivas de invalidez e xubilación
- d) O Ingreso Mínimo Vital

3ª PARTE. A SEGURIDADE SOCIAL

7. Normas relativas á acción protectora da Seguridade Social.

- a) Antecedentes e Modelo Actual do Sistema Español de Seguridade Social
- b) Os grandes principios que sustentan e orientan a evolución do sistema de Seguridade Social.
- c) Acción protectora e réxime xurídico das prestacións
- d) Rexímenes

8. Prestacións mais relevantes

- a) Desemprego
- b) Xubilación
- c) Viuedade, orfandade.
- d) Nacemento e coidado do menor (antes maternidade e paternidade)
- e) Incapacidade temporal
- f) Incapacidade permanente

4ª PARTE. A PROTECCIÓN DE DATOS DE CARÁCTER PERSOAL.

9. Disposicións Xerais. Datos especialmente protexidos.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

- Balaguer, F. (2016). *Introducción al Derecho constitucional*. Tecnos.
Fernández Ramos, S. e Gamero, E. (2010). *Manual básico de Derecho Administrativo*. Tecnos
Gorelli, J., Rodríguez Ramos, M. J. e Vílchez, M. (2003). *Sistema de Seguridad Social*. Tecnos.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- Fernández Rodríguez, T. e García de Enterría, E. (2011). *Curso de Derecho Administrativo*. Civitas.
López, L. F. (2017). *Protección de datos personales: adaptaciones necesarias al nuevo Reglamento europeo*. Francis Lefebvre.
Parada, R. (2010). *Derecho Administrativo*. Marcial Pons. Sánchez Morón, M. (2011). *Derecho Administrativo*. Tecnos.
Santamaría, J. A. (2009). *Principios de derecho administrativo*. Iustel.
Velasco, M.T. e Miranda, J.M. (2017). *Curso elemental de Derecho del Trabajo y la Seguridad Social*. Tecnos..

TEXTOS XURÍDICOS DE CONSULTA BÁSICA

Constitución Española. (1978). <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionGALLEGO.pdf>

Estatuto de autonomía de Galicia. (1981). <https://www.xunta.gal/estatuto/titulo-preliminar>

Lei 39/2015, de 1 de outubro, do Procedemento Administrativo Común das Administracións Públicas. (2015). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10565>

Lei 40/2015, de 1 de outubro de Réxime Xurídico do Sector Público (2015). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10566>

Real Decreto Lexislativo 8/2015, de 30 de outubro, polo que se aproba o texto refundido da Lei Xeral da Seguridade Social. (2015). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-11724>

Competencias

Competencia Xenérica:

-Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou

ética.

Competencias Específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.
- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal. Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

A metodoloxía empregada na aula será dobre:

- As clases expositivas consistirán en explicacións maxistras con utilización de exemplos relacionados co traballo social, preferentemente relativos ao contexto sociocultural actual. Ocasionalmente solicitarase ao alumnado a súa colaboración mais aló da aula para que investiguen sobre aspectos propostos en ditas clases e que precisan dun aporte de tempo persoal do que non se conta no horario lectivo.
- As clases interactivas consistirán na realización de casos prácticos relacionados coa tutela xurídica dos colectivos. A aprendizaxe mediante a resolución de casos complementarase con comentarios de noticias de prensa referidas a aplicación da norma xurídica na realidade social e visionado de fragmentos de películas ou documentais que recolla ditas problemáticas.

De xeito complementario a ambos modelos de clases o profesor realizará unha proposta de estudo sobre temas legais para que o alumnado poida preparar o seu posterior debate na aula.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación realizarase sobre 50 puntos. Con carácter xeral o alumnado elixirá se realiza os traballos de xeito individual ou grupal. A avaliación do alumnado levarase a cabo a través dos seguintes instrumentos:

- Realización de exame final escrito, que terá un valor dun 80% sobre a cualificación global. Esta proba será complementaria á avaliación continua
- Asistencia ás clases interactivas e participación en debates, realización e presentación de traballos escritos, cun valor equivalente a un 20% sobre a cualificación global. (Avaliación continua formativa)

A proba de exame será de carácter teórico práctico. Existirá un primeiro exame a modo de parcial liberatorio que versará sobre a temática dos 9 primeiros temas. Un segundo exame terá natureza dobre: para o alumnado que teña superado o parcial liberatorio esta proba actuará como segundo parcial referido á temática dos 4 temas restantes, mentres que para quen non tiveran aprobado o referido parcial este segundo exame actuara como exame final dos 13 temas do temario.

O modelo de exame proposto terá tres apartados diferenciados.

1ª parte. Consiste en vinte cinco preguntas test con catro opcións de resposta sendo unha delas a correcta. Os acertos sumarán un punto ao cómputo global mentres que os erros restarán medio punto a dito cómputo.

As cuestións que non teñan resposta non computarán (sobre 20 puntos)

2ª parte. Un tema a elixir entre dous propostos (sobre 10 puntos)

3ª parte. Un caso práctico que versará sobre os dereitos da cidadanía e o seu defensa, especialmente mediante a prestacións sociais correspondentes. Enunciaranse 5 cuestións relativas ao caso proposto (sobre 10 puntos)

Na segunda e posteriores convocatorias dada a dificultade do alumnado para compatibilizar os horarios dos diversos cursos estará exento da avaliación da asistencia ás clases interactivas (así como a participación en debates e realización e presentación de traballos escritos). De resultarlle posible ao alumno/a compatibilizar tales horarios poderá, se así o decide, optar pola avaliación da interactividade.

A avaliación continua formativa puntuará da seguinte maneira: actividade das clases interactivas 3 puntos, grupo reducido 1 punto, traballo de investigación/documentación 6 puntos.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro. O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de Asistencia a Clases nos Ensinos Adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases, e teña concedida dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización e defensa dun traballo. A temática e a metodoloxía que hai que seguir, para esta compensación, será acordado entre o profesor e o alumnado.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas que puntúen, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, estas tarefas poden compensarse coa elaboración de traballos e exercicios que sexan encomendados polo profesor. Unha vez que se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto co profesor para o encargo da tarefa compensatoria, nun prazo máximo de 5 días hábiles.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na *Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.*

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

O tempo de estudo e traballo persoal estimado que debe dedicar un estudante para a superación da asignatura é dun total de 99 horas distribuídas do seguinte modo:

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas. Exercicios:

15 horas.

Lectura de textos: 15 horas.

Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas.

Preparación de exposicións: 4 horas.

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumno poida ir construíndo o corpo teórico da asignatura necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración do coñecemento teórico e práctico, e para situar ao alumno en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da asignatura manteña un contacto periódico co profesor para aclarar e orientar sobre a bibliografía necesaria para aprofundar en aspectos de maior interese.

Recomendación previa: ter cursada a asignatura de Fundamentos de Dereito.

G3171222 – Traballo Social con Comunidades (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesora: Mª Purificación García Álvarez

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con comunidades para promover cambios e desenvolver as súas capacidades e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer os xeitos de intervir con organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, penedos, opcións preferentes e recursos, e para promover a participación dous usuarios nos procesos e servizos de Traballo Social.
- Ser capaz de consultar e cooperar con outros, incluídos os usuarios de servizos, comunicando a través das diferenzas tales como límites institucionais e profesionais e as diferenzas de identidade ou linguaxe.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte as necesidades.
- Ser capaz de desenvolver os métodos de intervención comunitaria en Traballo Social de maneira que a poboación se implique na busca de solucións comúns para a mellora das condicións de vida en clave solidaria e de sostibilidade ecolóxica e social.
- Ser capaz de defender as organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación ou require.
- Ser capaz de identificar os comportamentos de risco.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados

Contidos

- I.- Enfoques teóricos e estratexias de análise e intervención comunitaria.
- II.- Organización e desenvolvemento Comunitario.
- III.- Desenvolvemento Humano.
- IV.- Procesos de construción do Traballo Social comunitario, principios, obxectivos e ámbitos.
- V.- Principais roles profesionais.
- VI.- Estratexias de participación cidadá.
- VII.- Métodos, técnicas e instrumentos para analizar, valorar e intervir con comunidades e as súas redes.
- VIII.- Técnicas de elaboración de diagnósticos participativos, planificación da intervención e execución.
- IX.- Mediación comunitaria.
- X.- Humanización dos espazos urbanos.
- XI.- Proxectos Sociais.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

- Alguacil, J. (2000). *Calidad de vida y praxis urbana*. CIS.
- Ander-Egg, E. (1987). *La problemática del desarrollo de la comunidad*. Humanitas.
- Barbero, J.M. e Cortés, F. (2005). *Trabajo Comunitario y Desarrollo social*. Alianza Editorial.
- Escartín, J., García, M., LLadonosa, M., Martínez, E. e Pastor, E. (2010). Trabajo Social Comunitario. *Servicios Sociales e política Social*, 91, 59-63.
- Fantova, F. (2005). *Manual para la gestión de la intervención social*. Ed. CCS.
- Fernández García, T. e de Lorenzo, R. (2015). *Trabajo social una historia global*. Mc Graw Hill.
- Fernández, T. e López, A. (2008). *Trabajo Social comunitario: afrontando juntos los desafíos Del siglo XXI*. Alianza Editorial.
- Fernández García, T. e Ponce de León, L. (Dir). (2016). *Elaboración, gestión y evaluación de proyectos sociales*. Pirámide.
- Fernández García, T. e Ponce de León, L. (2018). *Trabajo Social Individualizado: Metodología de intervención. 2ª Edición aplicada y revisada*. UNED
- Gómez, F. (2014). *Trabajo Social con Comunidades*. Libros Certeza.
- Hernández, J. (2009). *Trabajo Social Comunitario en la Sociedad Individualizada*. Nau llibres.
- Herrero, I. (enero 2012). Los trabajadores sociales en situación de crisis, emergencia y catástrofe. *Artículos y reflexiones del autor*, 32 .
- Kisnerman, N. (1990). *Comunidad*. Humanitas.
- Lillo, N. e Roselló, E. (2001). *Manual para el Trabajo Social Comunitario*. Narcea.
- Marchioni, M. (2001). *Comunidad, participación y desarrollo: Teoría y metodología de la intervención comunitaria*. Popular.
- Marchioni, M. (2001). *Comunidad y cambio social: Teoría y praxis de la acción comunitaria*. Popular.
- Pastor, T. (2018). *Trabajo social con Comunidades*. Narcea.
- Pastor, T. (2021). *Trabajo social con Comunidades. Teoría, metodología y práctica*. Universitas S.A.
- Sánchez, A. (2010). *Intervención Comunitaria. Técnicas de Atención Comunitaria*. Psico-edu.
- Whatling, T. (2013). *Mediación: Habilidades y estrategias*. Narcea S. A.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- Robertis, de C. (1994). *Intervención colectiva en Trabajo Social: Trabajo con grupos y comunidades*. Ateneo.
- López de Ceballos, P. (1998). *Un método para la investigación-acción participativa*. Popular.
- Nogueiras, L. M. (1996). *La práctica y la teoría del Desarrollo Comunitario*. Narcea.
- Quintana, J. Mª. (1985). *Fundamentos de Animación Sociocultural*. Narcea.
- Rezsohazy, R. (1988). *El desarrollo comunitario: Participar, programar, innovar*. Narcea.
- Trigueros, I. (1991). *Manual de prácticas de Trabajo Social Comunitario en el movimiento ciudadano*. Siglo XXI.

Competencias

Competencias xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para

axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas..- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando a subministración de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas ao obxecto de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes.

- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio a que poidan acceder e desenvolver.

- Adquirir facultades para promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal.

- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.

-Ter capacidade para apoiar ás persoas para que sexan capaces de manifestar as necesidades, puntos de vista e circunstancias.

- Desenvolver habilidades para defender ás persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o require.

- Ter capacidade para actuar na resolución das situacións de risco coas persoas así como para as propias e as dos colegas de profesión.

- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza do mesmo.

- Ter capacidade para administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización.

- Desenvolver aptitudes para traballar de maneira eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuindo igualmente a abordar de maneira construtiva os posibles desacordos existentes

- Capacidade de análise e síntese

- Capacidade de comunicación oral e escrita

- Capacidade de resolución de problemas

- Capacidade de traballo en equipo

- Capacidade para as relacións interpersoais

-Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade

- Capacidade de razoamento crítico

- Capacidade de compromiso ético

- Capacidade de aprendizaxe autónomo

- Capacidade de liderazgo

- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A docencia expositiva ten asignadas sesións, distribuídas ao longo do cuatrimestre. A súa finalidade é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva ten asignadas sesións de dúas horas, distribuídas no cuadrimestre, pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías se asesora ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/o alumno/a, que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

A docencia tanto expositiva como a interactiva impartiranse de xeito presencial.

O seguimento realizarase a través da lista de participación nos prácticos, tarefas e traballos individuais e/ou en grupo, establecidos na Guía da materia. As titorías en grupos reducidos, realizaranse en remoto e de xeito presencial.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua combinada con proba final, que é complementaria nas dúas oportunidades.

A proba final terá un peso do 70% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 30%, que será de 1,5 puntos para traballos individuais e de 1,5 para traballos grupais.

É necesario acadar unha puntuación mínima de 4 (dun total de 7) na proba final para poder engadir a puntuación da avaliación continua. A materia aprobarase cando se chegue a un 5.

Na Guía académica especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticas e traballos da avaliación continua, que a profesora entregará ao comezo das clases.

O prazo e as causas polas que se poden xustificar ás faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

Todo o alumnado que teña ausencias xustificadas, terá que poñerse en contacto coa profesora a través do correo (purinaga@euts.es) para establecer a tarefa compensatoria, no caso de que proceda unha actividade de puntuación sexa axeitada (cun prazo máximo para recoller o material e devolver a actividades de 5 días hábiles dende a data de xustificación del acta).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas e teña concedida a dispensa de asistencia, terá un prazo de 5 días dende a data de publicación da acta para contactar coa docente mediante o correo electrónico (purinaga@euts.es) e poderán compensar a falta de asistencia coa realización das tarefas, prácticos ou traballos por escrito, establecidos pola docente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua pode manterse para cursos posteriores (variando a puntuación en caso de cambios no número ou tipo de tarefa, práctico e traballo). O alumnado que no supere a materia e queiran manter a puntuación obtida, deberán comunicarllelo a la docente da materia nos primeiros 15 días ao comezo do cuadrimestre, por correo electrónico (purinaga@euts.es).

Poderanse dar cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumnado, na avaliación continua, no momento en que se chegue a acordos entre a profesora e o alumnado.

Plaxio e uso indebido das tecnoloxías

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do alumno/a:

Estudo autónomo individual ou en grupo.....50 horas

Exercicios.....15 horas

Lectura de textos..... 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material .....20 horas

Otras tarefas propostas como acceso a paxinas web, sondaxe e comentario de noticias..... 4 h.

TOTAL..... 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

- A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

- A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

- Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese para o/o alumno/a.

- Ter cursadas as materias de Fundamentos do Traballo social; Historia do Traballo Social e Ética e Traballo Social

G3171224 - Investigación e Diagnose en Traballo Social (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesoras: Teresa Facal Fondo
Mª Elena Puñal Romarís (coordinadora)

Programa

Obxectivos da materia

- Ser capaz de aplicar os diferentes modelos de investigación, diagnóstico e avaliación en Traballo Social ao longo das diversas fases.
- Comprender a relación entre investigación, diagnóstico, avaliación e práctica do Traballo Social.
- Ser capaz de utilizar os métodos e técnicas para a avaliación de necesidades, capacidades, oportunidades e riscos das persoas usuarias, de grupos e comunidades, incorporando no proceso a participación de persoas ou grupos interesados.
- Ser capaz de analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como base para revisar e mellorar as estratexias profesionais.
- Saber aplicar o coñecemento sobre boas prácticas en Traballo Social.
- Ser capaz de aplicar os modelos e métodos de valoración, incluíndo os factores que subxacen á selección e verificación da información relevante, a natureza do xuízo profesional e os procesos de avaliación de riscos.
- Ser capaz de interpretar datos sobre necesidades e problemas sociais, e sobre os resultados do Traballo Social, desde unha perspectiva non androcéntrica nin etnocéntrica.

Contidos

- I.- Natureza e finalidade do estudo/investigación na intervención desde o Traballo Social. Secuencia do proceso.
- II.- Avaliación de necesidades: perspectivas teórico-metodolóxicas.
- III.- Construción e análise de indicadores de necesidade.
- IV.- Diagnóstico: natureza, finalidade e elementos constitutivos. Diferentes enfoques.
- V.- Toma de decisións: proceso e técnicas.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

- Aguilar, M. J. e Ander Egg, E. (1995). *Diagnóstico Social. Conceptos y Metodología*. Lumen.
- Aguilar, M. J. (2013). *Trabajo Social. Concepto y metodología*. Paraninfo.
- Callejo, J. e Viedma, A. (2006). *Proyectos y estrategias de Investigación Social. La perspectiva de la intervención*. McGraw Hill.
- Callejo, J. (Coord.). (2009). *Introducción a las técnicas de investigación social*. Editorial Universitaria Ramón Areces.
- Caparros, N. e Raya, E. (Coords.). (2015). *Métodos y técnicas de investigación en Trabajo Social*. Grupo5.
- Escalada, M., Fernández, S., Fuentes, M.P., Koumrouyan, E., Martinelli, L. e Travi, B. (2001). *El Diagnóstico Social. Proceso de conocimiento e intervención profesional*. Espacio Editorial.
- Facal, T. (2015). *Guía para elaborar un proyecto de investigación social*. Paraninfo.

- Sarasola, J.L. (Coord.). (2016). *Investigación, Diagnóstico y Evaluación en Trabajo Social*. Universidad Pablo Olavide.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- Ander Egg, E. (1987). *Investigación y Diagnóstico para el Trabajo Social*. Humanitas.
- Colom, D. (2012). *El diagnóstico social sanitario*. Editorial OUC.
- García Herrero, G.A. (2008). Reflexiones y utilidades sobre el diagnóstico social y la programación de la intervención social. Ecos de Mary Richmond. *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 83, 9-38.
- García-Longoria, M.P. e Esteban, R.M. (2016). *Análisis y diagnóstico en Trabajo Social*. Tirant Lo Blanch.
- Martín Muñoz, M. (2003). *Manual de indicadores para el diagnóstico social*. https://www.cgtrabajosocial.es/files/51786ad45be4d/Manual_de_indicadores_para_el_diagnostico_social.pdf
- Ovejas, C. (2008). Herramienta de diagnóstico e intervención social. *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 83, 47-68.
- Perelló, S. (2009). *Metodología de la investigación social*. Dykinson.
- Pérez Cardoso, M., Penedo, A., Vaiño, N. e Vicente, E. (2000). *Valoración por obxectivos e potencialidades en Traballo Social*. Xunta de Galicia.
- Rodríguez Gómez, G., Gil Flores, J. e García Jiménez, E. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Ediciones Aljibe.
- Rozas, M. (1998). *Una perspectiva teórica metodológica de la intervención en Trabajo Social*. Espacio Editorial.
- Scaran, M. T. e Genisans, N. (1986). *El Diagnóstico Social*. Humanitas.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grado en Traballo Social indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional, e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica, ou ética.
-
- Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de creatividade
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Sistemas de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante unha avaliación continua e a superación de exames escritos. Realizaranse probas escritas eliminatorias da parte de investigación e da parte de diagnóstico.

A avaliación mediante exames ten un peso do 65% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 35%. É necesario acadar a cualificación mínima de Apto nos exames para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua.

PUNTUACIÓN MÁXIMA DA AVALIACIÓN CONTINUA: 3,5 ptos.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases especificase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa práctica e pola asistencia ás clases.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados polas profesoras. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o alumnado ten que poñerse en contacto coas profesoras nun prazo non superior a 5 días hábiles para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido ás profesoras.

SISTEMA DE CONTROL DE ASITENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia).

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coas profesoras, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior á 5 días hábiles desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposición: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Recomendacións previas: Ter superadas as materias de Fundamentos de Traballo Social e Socioloxía Xeral.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é mais completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.

G3171225 – Habilidades Sociais e de Comunicación en Traballo Social (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesora: Mª Purificación García Álvarez

Programa

Obxectivos da materia

- Adquirir destrezas para as relacións interpersonais no Traballo Social e na actividade profesional en xeral, en especial no terreo da entrevista persoal, as reunións e sesións grupais e a exposición ante un público.
- Adquirir destrezas para establecer unha relación empática e unha comunicación efectiva con outras persoas, e de forma especial con aquelas que presenten necesidades de comunicación.
- Ser capaz de realizar unha escoita activa e de entrar na relación axeitada coas experiencias vitais dos usuarios dos servizos, de entender correctamente o seu punto de vista e de superar prexuízos persoais para responder axeitadamente a unha serie de situacións persoais e interpersonais complexas.
- Ser capaz de utilizar claves verbais e non verbais para guiar a interpretación.
- Ser capaz de establecer relacións profesionais co o obxectivo de identificar a forma máis axeitada de intervención e de clarificar e negociar a finalidade de tales contactos e dos límites da súa implicación.
- Ser capaz de xestionar un debate e avaliar os puntos de vista e as probas aportadas por outros.
- Ser capaz de preparar e tomar parte activa en reunións de toma de decisións.
- Ser capaz de participar dentro de redes e equipos interdisciplinares e interinstitucionais co fin de establecer acordos de cooperación, e abordar de maneira construtiva os posibles desacordos.

Contidos

- I.- Concepto de habilidade social e dos elementos que a compoñen.
- II.- Comunicación verbal, no verbal e paralingüística.
- III.- A relación profesional
- IV.- Habilidades e destrezas comunicativas: escoita activa, expresión de sentimentos, relación empática, asertividade, xestión e resolución de conflitos.
- V.- A entrevista e as súas técnicas no Traballo social.
- VI.- Tipos de entrevista e preguntas
- VII.- Traballo en redes e en equipos interdisciplinares.
- VIII.- Falar en público. Dirección de reunións. Toma de decisións. Xestión de debates.
- IX.- Visita a domicilio

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

- .-Baro, T. (2011). *Saber decir*. El Serbal.
- .-Biestek, S. J. (1966). *Las relaciones de "Casework"*. Aguilar.
- .-Borrel, I. (1998). *Manual de la entrevista clínica*. Harcourt Brace de España.
- .-Castillo, S. (2019). *El trabajo social en la era digital*. Aranzadi.

- .-Castillo, S. e Sánchez, M. (2009). *Habilidades Sociales, modulo transversal*. Altamar.
- .-Escoba, E. (2013). *Habilidades sociales y de comunicación del Trabajo Social*. Tirant Humanidades.
- .-Escartín, M^a. e Palomar, V. (1997). *Introducción al Trabajo Social II. Trabajo Social con Individuos y Familias*. Aguaclara.
- .-Estanqueiro, A. (2006). *Principios de comunicación Interpersonal: Para saber tratar con las personas*. Narcea.
- .-Fernández, T. e Ponce de León, L. (2018). *Trabajo social individualizado: Metodología de intervención* (2º ed). Ediciones Académicas.
- .-García, G. e Ramírez, J.M. (2001). *Imagen y comunicación en temas sociales*. Certeza.
- .-Hermida, J. (2010). *Hablar sin palabras*. Planeta
- .-Hosstadt, (van-der) C. (2008). *El libro de las Habilidades de Comunicación*. Díaz de Santos.
- .-Ituarte, A. (1997). *Técnicas de Intervención Directa en Trabajo Social*. Siglo XXI.
- .-Maya, I. García, M. e Santolaya, F. J. (2007). *Estrategias de intervención Psicosocial*. Pirámide.
- .-Punset, E. (2018). *El mundo en tus manos*. Destino.
- .-Rossell, T. (1993). *La entrevista en el Trabajo Social*. Hogar del libro.
- .-Rossell, T. e Rodríguez, P. (2017). *Entrevista en Trabajo Social*. Herder Editorial.
- .-Salberger-Wittemberg, I. (1970). *La relación asistencial "Aportes del psicoanálisis Kleiniano"*. Ed. Amorrortu.
- .-Trevithick, P. (2002). *Habilidades de comunicación en intervención social*. Narcea.
- .-Tizon, J. (1982). *Una psicología basada en la relación*. Hora.
- .-Verderber, R. e Verderber, K. (2009). *¡Comunícate!*. Cengage Learning.
- .-Zamanillo, T. (2008). *Trabajo Social con grupos y pedagogía ciudadana*. Ed. Síntesis. Competencias

Competencias

Competencias xenéricas:

- Saber aplicar os coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen a o Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

- Ser capaces de transmitir información, ideas, problemas e solucións sobre cuestións relativas a o Traballo Social a un público tanto especializado como non especializado.

- Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e analizar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades, as súas necesidades e circunstanciais, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade de a sociedade para incrementar o benestar e a cohesión:

- Establecer relacións profesionais a obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas:

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións da vida por medio da utilización dos métodos e modelos do Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o subministro de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas o obxecto de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes.

- Adquirir facultades para promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersonais.

- Ter capacidade para apoiar as persoas para que sexan capaces de manifestar ás necesidades, puntos de vista e circunstancias:

- Desenvolven habilidades para defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome si a situación o require.
- Saber preparar e participar nas reunións de toma de decisións o obxecto de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades.

- Ter capacidade para integrar os principios e normas do Código Deontolóxico do Traballo Social e demostrar competencia no exercicio do mesmo:

- Saber traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando a asertividade profesional para xustificar as propias decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio de responder ás necesidades do desenvolvemento profesional.

Competencias transversais:

- Capacidade de análises e sínteses
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersonais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de creatividade
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A docencia expositiva ten asignadas sesións, distribuídas ao longo do semestre. O seu propósito é explicar os aspectos básicos de cada tema establecidos no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva ten asignada sesións de dúas horas, distribuídas no cuadrimestre cuxo fin é que o alumnado de forma individual ou en grupo, desenvolvan actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades para supostos prácticos, etc.

A través das titorías aconséllase ao alumnado que desenvolvan as actividades propostas e que os estudantes as realicen de forma autónoma, que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

Tanto a docencia expositiva como a interactiva impartiranse de xeito presencial.

O seguimento realizarase a través da lista de participación nos prácticos, tarefas e traballos individuais e/ou en grupo, establecidos na Guía da materia. As titorías en grupos reducidos realizaranse de xeito presencial.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua combinada con proba final, que é complementaria nas dúas oportunidades.

A proba final terá un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%, que será de 2 puntos para traballos individuais e de 2 para traballos grupais.

É necesario acadar unha puntuación mínima de 3,5 (dun total de 6) na proba final para poder engadir a puntuación da

avaliación continua. A materia aprobarase cando se chegue a un 5.

Poderanse dar cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumnado, na avaliación continua, no momento en que se chegue a acordos entre a profesora e o alumnado.

Na Guía académica especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticas e traballos da avaliación continua, que a profesora entregará ao comezo das clases.

O prazo e as causas polas que se pode xustificar ás faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que teña xustificadas as faltas de asistencia, terá que contactar coa docente a través do correo (purinaga@euts.es) para establecer a tarefa compensatoria, no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable, nun prazo máximo de 5 días hábiles desde a data de publicación da acta.

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas e teña concedida a dispensa da asistencia, terá un prazo de 5 días dende a data de publicación da acta para contactar coa docente mediante o correo electrónico (purinaga@euts.es) y poderán compensar a falta de asistencia coa realización das tarefas, prácticos ou traballos por escrito, establecidos pola docente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua pode manterse para cursos posteriores (variando a puntuación en caso de cambios no número ou tipo de tarefa, práctico e traballo). Os alumnos que non superen a materia e queiran manter a puntuación obtida, deberán comunicarllelo a la docente da materia nos primeiros 15 días ao comezo do cuadrimestre, por correo electrónico (purinaga@euts.es).

Plaxio e uso indebido das tecnoloxías

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do alumno/a:

Estudo autónomo individual o en grupo: 40 horas

Exercicios: .20 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización do material:..25 horas

Outras tarefas propostas como, estudo de diferentes tipos de grupos, sondaxe dos grupos a os que se pertence e comentario de noticias: 4 h.

TOTAL..... 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

- A asistencia as clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

- A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ó alumno/a en contextos profesionais.

- Recoméndase ao alumnado que para o desenvolvemento temporal da materia se manteña en contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese para o/a alumno/a.

- Ter cursadas as materias de Fundamentos de Traballo social; Historia de Traballo Social e Ética e Traballo Social.

G3171226 - Traballo Social e Saúde (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Segundo Curso

Profesora: Ana Isabel Souto Gómez

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo, estrutura e funcionamento do sistema sanitario.
- Coñecer e comprender as relacións entre a saúde e a situación social das persoas, o sistema de xénero, a cultura e o ciclo vital.
- Ser capaz de identificar e valorar as necesidades sociais relacionadas cos problemas de saúde e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, e as estratexias de atención e apoio pertinentes en cada situación.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas de saúde que dan lugar a necesidades de atención e apoio social, con especial referencia ás discapacidades, á dependencia, aos problemas de saúde mental e ás adiccións.

Contidos

- Os determinantes da saúde: contextos e estratexias de intervención, promoción e rehabilitación nos equipos de profesionais.
- Organización xurídica e competencial do Sistema Público de Saúde: atención primaria e atención especializada.
- Orixes e evolución do Traballo Social en saúde.
- O ambiente na saúde: problemas de saúde que dan lugar a necesidades de atención e apoio social.
- Traballo Social e atención en crise: contextualización social en emerxencias e desastres.
- Traballo Social en ámbitos específicos de intervención e situacións de vulnerabilidade: Unidades.
- Atención en procesos de loito.
- A saúde sexual.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

American Psychiatric Association. (2018). *DSM-5 Manual Diagnóstico y Estadístico de los Trastornos Mentales*. Editorial Médica Panamericana. Colom, D. (2008). *El trabajo social sanitario: atención primaria y especializada, teoría y práctica*. Siglo XXI.

Colom, D. (2011). *El trabajo social sanitario: Los procedimientos, los*

protocolos y los procesos. UOC. Colom, D. (2012). *El diagnóstico social sanitario*. UOC.

Decreto 389/1994, do 15 de decembro, polo que se regula a saúde mental en Galicia. (1995). https://www.xunta.gal/dog/Publicados/1995/19950102/Anuncio8D42_gl.html

Rey del, J. (1989). *Método epidemiológico y salud de la comunidad*. Interamericana-MCGraw-Hill.

Dirección Xeral de Asistencia Sanitaria do Servizo Galego de Saúde. (2020). *Memoria asistencial. Plan de Salud Mental de Galicia Post Covid19 Periodo 2020-2024*

https://www.sergas.es/Asistencia-sanitaria/Documents/1204/CASTELLANO_MEMORIA%20ASISTENCIAL%20PLAN%20SAUDE%20MENTAL%20GALICIA%20POST%20COVID%202024%20.pdf

Hidalgo, A. e Martín, L. P. (2012). *Salud Pública, Dependencia y Trabajo Social*. Ediciones Académicas.

Iuarte, A. (1990). Trabajo social en salud, historia, situación actual, perspectivas. *Trabajo social y salud*, 6, 21-60.

Ituarte, A. (1994). El Trabajo Social en Salud hoy retos y estrategias. *Documentos de trabajo social: Revista de trabajo y acción social*, 1(1), 31-52

Ituarte, A. (Coord.). (2017). *Prácticas del Trabajo Social Clínico*. Nau Libres.

Lei 8/2008, do 10 de julio, de saúde de Galicia. (2008). <https://www.boe.es/buscar/pdf/2008/BOE-A-2008-14134-consolidado.pdf>

Lei 14/1986, do 25 de abril, Xeral de Saúde. (1986). <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2008-14134>

Lorenzo, R. (2007). *Discapacidad, sistemas de protección y Trabajo Social*. Alianza Editorial.

Martín-Sacristán, J.M., Garrido, M. e Rodríguez, L. (2012). *Salud familiar. Fundamentos, evaluación y aplicaciones para el trabajo con familias en riesgo psicosocial*. CCS.

Novellas, A. (2000). *Trabajo Social en Cuidados Paliativos*. Arán.

Palomino, P. A., Grande, M. L. e Linares, M. (2014). La salud y sus determinantes sociales. *Revista internacional de sociología*, 72(1), 71-91.

Rey del, J. (1989). *Método epidemiológico y salud de la comunidad*. Interamericana-McGraw-Hill.

Sánchez, M., Rubio, A., Sotomayor, L., Aquino, R., Rodríguez, R. P., Gil, J. M. e Gualda, R. (2011). *El Trabajador Social como profesional del Sistema Sanitario*. MAD.

Trigueros, I. e Mondragón, J. (1999). *Manual de prácticas de trabajo social en el campo de la salud*. Siglo XXI.

Xunta de Galicia. (2001). *Plan de Galicia sobre Drogas. Organización y funcionamiento de la Red Asistencial*. Recuperado de <https://www.sergas.es/gal/Publicaciones/Docs/Drogodependencias/PDF3-35.pdf>

Xunta de Galicia. (2012). *O circuito de asistencia sanitaria aos trastornos adictivos en Galicia*. Xunta de Galicia.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

Abellán, A., Esparza, C. e Pérez, J. (2011). Evolución y estructura de la población en situación de dependencia. *Cuadernos de relaciones laborales*, 29(1), 43-67.

Álvarez-Dardet, C. (2001). *Promoción de la salud*. Masson.

Betancor, A. e García, M. (2015). *Trabajo social en cuidados paliativos*. SECPAL

Egea, C. e Sarabia, A. (2001). Clasificaciones de la OMS sobre discapacidad. *Boletín del Real Patronato sobre Discapacidad*, 50, 15-30.

Fernández-Miera, M. F. (2009). Hospitalización a domicilio del anciano con enfermedad aguda. *Revista española de geriatría y gerontología*, 44(S1), 39-50.

Gehlert, S. e Browne, T. (2012). *Handbook of Health Social Work* (2ª ed). John Wiley y Sons.

Gómez, C. e Zapata, R. (2000). *Psiquiatría, salud mental y trabajo social*. Eunate.

Guerrero, L. R. e León, A. R. (2010). Estilo de vida y salud. *Educere revista venezolana de educación*, 48, 13-19.

Mondragón, J. e Trigueros, I. (1999). *Manual de Prácticas de Trabajo Social en el Campo de la Salud*. Siglo XXI.

Moragas, R. (1991). *Gerontología Social: envejecimiento y calidad de vida*. Herder.

Organización Mundial de la salud. (1978). *Declaración de Alma-Ata. Conferencia Internacional sobre Atención Primaria de Salud*. OMS.

Organización Panamericana de la Salud. (2014). *Manual para la Evaluación de Desastres*. Naciones Unidas.

Rosell, T. (1998). Trabajo social de grupos: grupos socioterapéuticos y socioeducativos. *Cuadernos de trabajo social*, 11, 103-122.

Souto, A.I., Talavera, M.A., Facal, F. e Rodríguez, L.M. (2019). *Terapia ocupacional y promoción de la salud*. Síntesis.

Terris, M. (1994). La epidemiología y la salud pública: orígenes e impacto de la segunda revolución epidemiológica. *Revista de Sanidad e Higiene Pública*, 68, 5 10.

World Association for Sexual Health. (2008). *Salud Sexual para el Milenio: Declaración y Documento Técnico*. <file:///Volumes/ASG/2020/1.EUTS/2%C2%BA%20CUATR/1.%20Salud/5.%20Material/bibliografi%CC%81a%20utilizada/T9/salud-sexual-para-el-milenio.pdf>

Zarit, S. H., Reeve, K. E. e Bach-Peterson, J. (1980). *Relatives of the impaired elderly: correlates of feeling of burden*. *The Gerontologist*, 20, 649-655.

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Saber aplicar os coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ó Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
- Ser capaces de transmitir información, ideas, problemas e solucións sobre cuestións relativas ó Traballo Social a un público tanto especializado como non especializado.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio do emprego dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran este comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.
- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza das mesmas.
- Desenvolver aptitudes para traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de maneira construtiva os posibles desacordos existentes.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersonais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

Prétendese que o alumnado, individual ou de forma grupal, desenvolva actividades de participación activa como: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de instrumentos e técnicas, administración en práctica de habilidades e destrezas nos supostos prácticos entre outras funcións.

A docencia nas clases expositivas terá a finalidade de explicar os fundamentos básicos dos contidos, co obxecto de instruír ao alumnado na adquisición de destrezas, habilidades e ferramentas para achegar á práctica de rigor e calidade.

A docencia nas clases interactivas estará destinada a darlle protagonismo ao desenvolvemento das actividades propostas para o alumnado, as cales poderán ser realizadas de forma individual e/ou grupal. Para a execución das devanditas actividades será necesario que o alumnado participe activamente. A aprendizaxe estará centrado nas prácticas reflexivas co obxectivo de conseguir as destrezas necesarias para comprender a práctica e a toma de decisións.

As titorías da materia terán como finalidade a información, orientación e asesoramento ao alumnado para a adquisición de habilidades e destrezas co obxectivo de formular un pensamento crítico.

As titorías de grupo reducido estarán dedicadas a fomentar o traballo autónomo, para iso analizarase e supervisarase o traballo nas tarefas encomendadas pola profesora.

Ao longo desta materia, o alumnado debe ademais de lograr o desenvolvemento de competencias e aptitudes para a análise da saúde desde o punto de vista do Traballo Social, producir reflexións únicas, facilitando poder levar a cabo un traballo en equipo e/ou individual onde as súas decisións deberán estar xustificadas polos conceptos centrais da materia.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao cal o alumnado accede con clave.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realizarase tendo en conta os exames e a avaliación continua, desagregándose da seguinte forma:

- A avaliación mediante exames e/ou probas escritas: 75%.
- Unha puntuación máxima de avaliación continua de: 25%

A proba final é complementaria á avaliación continua nas dúas oportunidades.

No caso que se realice un exame parcial ou varios exames parciais poderán presentarse tamén as persoas en modalidade de dispensa de asistencia. A cualificación final dos citados exames será a media das notas parciais

obtidas, sempre que a cualificación mínima en cada un deles sexa Apta.

Será necesario que o alumnado obteña nos exames e/ou nas probas escritas unha cualificación mínima de Apto/a para poder sumar a puntuación da avaliación continua.

Poderanse producir cambios no sistema de avaliación da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora da aprendizaxe.

Referente ao sistema de control de asistencia será o establecido polo centro. O prazo e as causas polas que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e téñanse xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora ou polo profesor.

Unha vez téñase confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o alumno ou a alumna ten que poñerse en contacto coa profesora ou o profesor para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Para o efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/ s falta/ s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles máximo para contactar coa profesora ou profesor.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores, non sendo aplicable no caso de que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou incorporada algunha nova; neste caso deberase realizar para poder obter puntuación correspondente.

Por outra banda, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O alumnado que non supere a materia e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora ou ao profesor da materia (asouto@euts.es)

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases, e teña concedida dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización das tarefas, prácticos ou traballos establecidos polo/a docente da materia, nun prazo de 5 días hábiles, desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión a través do correo electrónico (asouto@euts.es) (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia da Escola Universitaria de Traballo Social).

Na Guía académica que se entrega ao comezo das clases, a especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticos e traballos individuais e/ou grupais da avaliación continua.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

O tempo de estudo e traballo persoal do alumnado estímase en 99 horas distribuídas como segue:

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- Exercicios: 15 horas
- Lectura de textos: 15 horas
- Elaboración de traballos, visualización de materias: 15 horas
- Outras tarefas propostas: 4 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos, prácticos e para situar ao alumnado en contextos profesionais. Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese

Observacións

A materia pertence a "Saúde, dependencia e vulnerabilidade social" dentro do módulo "Procesos e problemas sobre os que actúa o Traballo Social". Recoméndase ter cursadas as materias de Fundamentos de Traballo Social e Ética e Traballo Social.